

TRANSILVANIA DE LA 1849 PÎNĂ LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

(Clasa a VIII-a — 1 oră)

I. Perioada absolutismului austriac (1849—1867)

A. *Situația politică*

1. reintroducerea absolutismului ¹
2. divizarea românilor în unități administrative separate ²
3. apropierea dintre cercurile conducătoare austriece și maghiare
4. votarea de către magnații unguri a „unirii” Transilvaniei cu Ungaria (Cluj 1865) ³

B. *Situația socială*

1. țărănimea, patentele din 1853 și 1854 ⁴
2. moșierimea
3. începuturile formării muncitorimii
4. dezvoltarea burgheziei românești ⁵

C. *Dezvoltarea economică* ⁶

1. agricultura
2. industria și mineritul
3. comerțul

D. *Lupta românilor pentru libertate națională*

1. adunarea de la Sibiu (1861)
2. înființarea „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român” (ASTRA)
3. protestul românilor împotriva „unirii” — 1866

E. *Instaurarea dualismului austro-ungar* : cauze, conținut, caracter

II. Transilvania după încheierea dualismului austro-ungar (1867)

A. *Viața social-politică*

1. prigoana împotriva românilor
 - a. legea naționalităților — 1868
 - b. legea învățămîntului — 1868
2. lupta românilor împotriva politicii de deznaționalizare
3. protestul fruntașilor democrați maghiari

B. *Lupta împotriva încorporării Transilvaniei la Ungaria*

1. Pronunciamentul de la Blaj (1868)
2. întemeierea P.N.R. din Banat, Crișana și Maramureș și a P.N.R. din Transilvania
3. Memorandumul ⁷ : conținut, mișcarea memorandistă, procesul memorandumistilor.

C. Mișcarea muncitorească și țărănească

1. Asociația lucrătorilor — Timișoara, 1868
2. răscoala țăranilor din Aleșd (Bihor), 1904
3. Secția română a Partidului Social-Democrat din Ungaria. Congresul muncitorilor români — Lugoș, 1904⁸
4. legăturile permanente cu socialiștii din România

Comentariu istoric

1. Revocarea tuturor concesiilor, reintroducerea cenzurii, întărirea aparatului de constrângere, dezarmarea oștii revoluționare românești, întemnițarea capilor revoluției, obligativitatea limbii germane. La început teroarea a lovit în „rebelii” de toate naționalitățile.

2. Principatul Transilvaniei a devenit, imediat după instaurarea absolutismului, o provincie care depindea direct de Viena. Bucovina făcea parte din ducatul autonom al Bucovinei constituit în 1849 și depinzând de Viena; Banatul era provincie separată și depindea de Viena. „Părțile ungurene”, adică Maramureșul și Crișana constituiau o provincie separată, dar care depindea de Ungaria.

3. În 1861, cercurile conducătoare austriece trecuseră de la centralizarea excesivă la acordarea autonomiei provinciilor din imperiu, inclusiv Transilvaniei. Dar, dându-și seama că monarhia se clatină și tinde să se dezmembreze, austrieceii încep tratative cu clasele dominante din Ungaria pentru împărțirea puterii, în dauna intereselor claselor exploatate și a națiunilor asuprite. Cercurile politice maghiare au condiționat înțelegerea cu Austria de anexarea Transilvaniei la Ungaria.

4. După 1849, cercurile conducătoare austriece au încercat să restabilească vechea stare de lucruri și să încalce drepturile obținute de țărani prin luptă revoluționară. Izbucnesc numeroase și violente mișcări țărănești care tind să se generalizeze. Monarhia habsburgică se vede silită să dea cele două patente privind emanciparea țăranilor de servituțile feudale; ele consfințesc drepturi cîștigate prin luptă. Au un rol deosebit în impulsivitatea dezvoltării relațiilor capitaliste în agricultură.

5. Burghezia din Transilvania se dezvoltă acum mai liber dar, în cadrul ei, burghezia română deține un loc modest atît din punct de vedere numeric cît și economic; domeniul ei preponderent este comerțul în cadrul căruia dezvoltă legăturile economice cu Principatele apoi cu România.

6. Acum are loc în Transilvania un relativ progres economic frînat de dependența față de Austria și de rămășițele feudale din agricultură.

7. Textul memorandumului, ca și textele altor documente ale epocii, pot fi găsite mai ușor în lucrarea: Achim Valeriu și Aurel Socolan, *Dr. V. Lucaciu, luptător pentru drepturile românilor și Unirea Transilvaniei cu România*, Baia Mare, 1968.

8. Dezvoltarea economiei capitaliste a determinat creșterea numărului muncitorilor a căror viață era foarte grea, căci salariile erau mici; nu exista nici un fel de legislație a muncii, nu se luau măsuri pentru asigurarea securității muncii și asistenței medicale. În aceste condiții, muncitorii s-au organizat destul de repede și foarte bine spre a putea lupta împotriva exploatării.

Indicații metodice

Tema aceasta este deosebit de dificilă prin complexitatea și densitatea conținutului ei. Programa prevede o singură oră pentru ea ; ca să se poată înscrie în timp, profesorul trebuie să o esențializeze la maximum, păstrându-i totuși accesibilitatea, astfel încât elevilor să le rămână limpede, dar și durabil întipărite în minte coordonatele principale ale istoriei Transilvaniei în această perioadă : lupta românilor, aflați mai întâi sub dominație habsburgică iar apoi sub dominație austro-ungară, pentru libertate națională, pentru unirea lor cu țara.

Ca metode preponderente la această temă aș propune : *demonstrația* riguroasă științifică, argumentată, întemeiată pe documente, singura capabilă să formeze convingeri trainice, și *conversația*, condusă atent, cu tact, cu pricepere pedagogică, astfel încât elevii să ajungă la concluzii logice și legice, singurele în stare să reziste probei timpului și influențelor contradictorii.

INDICAȚII BIBLIOGRAFICE

Nicolae Ceaușescu, *Cuvintare la a 30-a aniversare a Academiei „Ștefan Gheorghiu”*, în „Scnteia”, 29.III.1975, *Istoria României*, vol. IV, Buc., Ed. Acad., 1964, cap. IX și XV ; *Din istoria Transilvaniei*, vol. 2, Buc., Ed. Acad., 1961 ; V. Maciu, *România și pactul dualist austro-ungar din 1867*, în vol. *Unitate și continuitate în istoria poporului român*, Buc., Ed. Acad., 1968, p. 287—314 ; *Memorandumul românilor din Transilvania și Ungaria către Maiestatea-Sa imperială și regală apostolică Francisc-Iosif I*, Sibiu, 1892 ; Ion Gheorghiu, *Mișcarea memorandistă din Transilvania — apogeu al luptei de eliberare națională*, în „Studii și articole de istorie”, nr. 24/1973, p. 128—137 ; Maria Totu, *Patentele imperiale din 28 martie 1853 și 21 iunie 1854 privind reglementarea raporturilor agrare în Banat și Transilvania*, în „Studii și articole de istorie”, 27—28/1974, p. 155—162 ; *Idem*, *Pronunciamentul de la Blaj (3/15 mai 1868)*, în „Studii și articole de istorie”, 24/1973, p. 110.—113. *Atlas istoric*, Buc., E.D.P., 1971, harta nr. 82 c.

O altă structurare a conținutului temei (anul IV)

TRANSILVANIA ÎNTRE 1849—1894

1. Regimul absolutist (1849—1859)

- menținerea separării între provinciile românești
- opoziția față de încercările moșierimii maghiare de a restabili vechile condiții
- arestarea și eliberarea lui Avram Iancu
- *Patentele* din 1853/1854 — împrăștierea
- relativ progres economic, dar resturi feudale în agricultură
- burghezia română cantonată în comerț
- 1859 : răsunetul Unirii

2. Perioada „liberală” (1860—1867)

- Diploma din octombrie 1860 ; încorporarea Banatului la Ungaria
- 1861 : autonomia provinciilor monarhiei, inclusiv Transilvania

- 1861 : *Astra* — Șaguna, Cipariu, Barițiu
- 1863 : *Dieta de la Sibiu* : egala îndreptățire + folosirea egală a celor 3 limbi
- 1865 : Dieta de la Cluj cu majoritate maghiară — încorporarea Transilvaniei
- anularea hotărârilor Dietei de la Sibiu

3. Perioada dualismului (1867—1894)

- înfrângerea Austriei în 1866 — Dualismul austro-ungar
- 8 iunie 1867 : sancționarea încorporării Transilvaniei
- 3/15 mai 1868 : *Pronunciamentul de la Blaj*
- 1868 : Legea naționalităților ; legea învățământului ; legea electorală
- 1869 : formarea celor două partide românești : cel din Banat, cel din Transilvania
- *cele două tactici* : activism și pasivism — *sensul* pasivismului
- lupta împotriva maghiarizării ; 1872 : Banca *Albina* și rolul ei politic
- 1877 : răsunetul războiului pentru independență
- 1879 : noua lege a învățământului — maghiarizarea prin școală
- 1881 : unificarea celor două partide = P.N.R. — *programul* lui
- 1884 : apariția «*Tribunei*» — Ion Slavici
- 1890 : *Formarea Ligii Culturale* la București — sprijinul luptei românilor transilvăneni
- 1892 : *Memorandum-ul*
- mai 1894 : Procesul de la Cluj — protestul opiniei publice europene
- condamnarea și amnestierea «*memorandiștilor*»
- însemnătatea acțiunii memorandiste și limitele ei

4. Concluzii : Rezultatele luptei naționale a românilor din Transilvania

VIORICA VAITEANU